

KAM – REGIONÁLIS ÉS ANTROPOLÓGIAI KUTATÁSOK KÖZPONTJA

INTÉZETI BESZÁMOLÓ 2022

A 2022-es naptári év munkaprogramjában Intézetünk munkáját továbbra is a térségi kutatások végzése határozta meg (kulturális antropológiai, szociológiai és társadalomtörténeti alapkutatások). Ebben az évben is nagy hangsúlyt helyeztünk a térségben dolgozó fiatal kutatók támogatására, különös tekintettel azokra a térségben dolgozó doktorandusz hallgatókra, akik a Debreceni Egyetem Szociológiai és Szociálpolitika doktori program hallgatóként a székelyföldi térségben végeznek kutató munkát. Ebben az évben különlegesen fontos szakmai eredményeket sikerült elérnünk a publikálás terén: négy szakmai folyóiratban jelentettünk meg csoportos publikációkat (két esetben vendégszerkesztőként teljes lapszám összeállítására kaptunk megbízást). Intézetünk számára különleges eseményt jelent az, hogy a Magyar Tudományos Akadémia intézetünk vezetőjét külső taggá választotta. Az alábbiakban tevékenységi területek szerinti bontásban összefoglaljuk legfontosabb szakmai eredményeinket.

I. PUBLIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉG

- A Pro Agricultura Hargitae Universitas Alapítvánnyal való együttműködés keretében a székelyföldi agrárinnovációs folyamat vizsgálatát és szakmai tematizációját célzó kutatási és publikációs programsorozat keretében elkészült a 9. kiadvány: **Adat – Digitalizáció – Innováció. Az adatalapú agrárgazdaság esélyei vidéki térségben.** Szerk. Biró A. Zoltán, Magyar Ferenc. Státus Kiadó, Csíkszereda, 2022. https://pahru.ro/images/kiadvanyok/Agrar_kotet_9.pdf
- Fontos eredményeket értünk el a térségi társadalomkutatók közti együttműködés szervezésében azzal, hogy **4 folyóiratban is** csoportos tematikus publikációkat készítettünk:
 - Önálló lapszámot állítottunk össze az **Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek** (<https://www.strategiaifuzetek.hu/files/694/Strategiai+fuzetek+2022->

- [2.pdf](#)), valamint a Kolozsvári **Korunk** számára (októberi lapszám, tartalom: <https://drive.google.com/file/d/1YEL2cN9Zj3wu6E9KV9OwS3bXhe6jN3h/vi>
[ew](#)). Az „Informális vidék” témakörben készített Korunk összeállításunk tanulmányai a CEEOL (Central and Eastern European Online Library) portálon on-line olvashatók: <https://www.ceeol.com/search/journal-detail?id=980>
- Az **ISKOLAKULTÚRA** 2022.7. lapszámában szereplő, négy szerző által jegyzett három tanulmányt a térségi oktatási folyamatokhoz kapcsolódóan intézetünk munkatársai és közreműködő kollégái írták: az iskola-szülő kapcsolat elemzése (Szász-Mária Magdolna, Sárosi-Blága Ágnes), pedagógusok percepciói a roma tanulók oktatásáról (Jakab Judit), a felnőttképzéshez való viszonyulás (Kiss Adél) <https://epa.oszk.hu/00000/00011/00256/pdf/>
 - Az **Acta Medicinæ et Sociologica** novemberben megjelent lapszámában (13. évf., 35. szám, 2022) szereplő öt szerző tanulmánya a térségi rurális iskolák témakörhöz kapcsolódik: a felsőfokú tanulási döntés determináns összetevői (Tódor Imre), oktatás, ruralitás, társadalmi környezet (Biró A. Zoltán és Bodó Julianna), iskolavezetők és vidéki elitszerepek (Sárosi-Blága Ágnes), pedagógusok a roma tanulók oktatásáról (Jakab Judit). <https://ojs.lib.unideb.hu/ams/issue/view/823>
 - A DOMUS Kuratórium könyvkiadási pályázata keretén belül elnyert támogatással Intézetünk a „**Munkamigráció és életforma a székelyföldi térségben**” címmel jelentetett meg szakmai kiadványt (**Státus Kiadó, Csíkszereda 2022. ISBN 978-606-651-078-5**, terjedelme 302 oldal) A könyv szerkesztője: Bodó Julianna, egyetemi tanár, Intézetünk munkatársa. Ez a kiadvány az Intézetünk gondozásában megjelenő „**ÁTMENETEK**” kiadványsorozat harmadik köteteként jelent meg. A kötet áttekintő/összegző jellegű összefoglalást nyújt a székelyföldi munkamigráció témakörében (1990-2020 közti időszak) végzett intézeti kutatási programokról és esettanulmány jellegű elemzésekből, amelyek egy-egy témakör vagy település munkamigrációs folyamatainak elemzésével foglalkoznak.
 - Az Intézetünk munkacsoportja által szerkesztett és a csíkszeredai PAHRU által kiadott **PRO SCIENTIA RURALIS** című folyóirat a vidékkutatás terén vállal hiánypótló szakmai szerepet, és kiemelt céljának tekinti a fiatal szerzők anyagainak publikálását. 2022-ben két lapszám került publikálásra, amelyek közül az egyik a COVID-19 és az agrárium szerepének elemzésére fókuszált elsősorban az intézeti kutatási programjaink eredményeire alapozva http://psr.pahru.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=235&Itemid=862&lang=hu). A 2021/2-es lapszám Rural Studies rovatában Bodó Julianna a székelyföldi migrációs folyamatokról publikált angol nyelven ([Changing Trends of Labour Migration in the Region of Szeklerland](#)). Továbbá ebben a lapszámban jelent meg a tanító szerep változásait elemző Domus munkacsoport tanulmányunk is (http://psr.pahru.ro/images/psr/2021II/PSR_21-2_-_105-154.pdf). Intézetünk aktuális kutatásaihoz kapcsolódóan Biró A. Zoltán írt tanulmányt [Közösségi erdőgazdálkodás – vidéki társadalom. Szempontok a székelyföldi közbirtokosságok társadalmi szerepének vizsgálatához](#) címmel.
 - Biró A. Zoltán „**Innovációhoz való viszonyulás rurális lokális közösségben**” címmel tanulmányt tett közzé a Gulyás K., Kántor B., Kotics J., Lajos V. által szerkesztett „Változás és változtatás. Kihívások és válaszok interdiszciplináris megközelítésben” című kötetben (MISKOLC, Kulturális és Vizuális Antropológiai Tanszék. 2022. 133-149)

- Az Észak-Magyarország Stratégiai Füzetek legújabb (2022.4) angol nyelvű lapszámában Intézetünk munkatársa, Sárosi-Blága Ágnes társszerzőként jegyezte tanulmányt a COVID-19 világjárványnak az európai okos városokra gyakorolt hatásáról. <https://www.strategiaifuzetek.hu/.../Strat%C3%A9giai+F%C3...>
- 2022-ben jelent meg a 2021. márciusában megrendezett, a **Társadalomtudományok 30 éve a Partiumban** jubileumi konferencia elektronikus kötete a Partium Kiadó és a Kolozsvári Egyetemi Kiadó közös kiadásában, amelyben intézetünk kutatási programjaihoz kapcsolódóan Biró A. Zoltán, Kovács Judit Tünde, Jakab Judit és Sárosi-Blága Ágnes közölt tanulmányokat:
 - Biró A. Zoltán és Kovács Judit Tünde **“Az új vidékfejlesztési paradigma hatása a székelyföldi térségben”**. In Gál K., Pásztor R., Székedi L. (szerk.) „A társadalomtudományok harmincéve a Partiumban” (Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Partium Kiadó. 2022. 75-86.).
 - Sárosi-Blága Ágnes: **“Közösségszerveződés a virtuális és a fizikai tér határán”**.
 - Jakab Judit: **“Roma tanulókat oktató pedagógusok percepciói”**.
- Intézetünk munkáinak idegen nyelvű megjelenítése érdekében készített angol nyelvű tanulmányok az elmúlt évben:
 - Biró, A. Zoltán ; Sárosi-Blága, Ágnes Kovács Judit-Tünde. 2022. **Changes in the Role of Agriculture from the Perspective of Innovative Agricultural Entrepreneurs. The Case of Szeklerland**, Eastern Transylvania European Countryside Volume & Issue: Volume 14 (2022) - Issue 1 (March 2022). 51-66. <https://sciendo.com/article/10.2478/euco-2022-0003>
 - Biró, A. Zoltán ; Sárosi-Blága, Ágnes ; Székely, Kinga Katalin 2021. **CONDITIONS OF CHANGE: THE REGIONAL ROLE OF A ROMANIAN AGRICULTURAL SECONDARY SCHOOL**. CORVINUS JOURNAL OF SOCIOLOGY AND SOCIAL POLICY 12: 2 pp. 87-105., 19 p. <https://cjssp.uni-corvinus.hu/index.php/cjssp/article/view/451>
- Intézetünk szakmai támogatásával munkatársunk, Sárosi-Blága Ágnes elkészítette és megszerkesztette második önálló tanulmánykötete anyagát a vidékkutatás témakörben készített elemzései és kutatásai alapján. A kötet nyomdai megjelenítésére azonban anyagai okok miatt nem sikerült még sort kerítenünk.

II. AZ INTÉZET TÁRSADALMI ÉS TUDOMÁNSZERVEZÉSI SZEREPVÁLLALÁSA

Az Intézet tudományos rendezvények szervezésével, szakkönyvek kiadásával, szakpolitikai anyagok készítésével, könyvtári szolgáltatással vállalt térségi társadalmi szerepet. Ennek fontosabb moduljai a következők voltak:

- (1.) Az Intézet szakmai munkájának rendszeres megjelenítése a honlapon és a Facebook profilon. Az Intézet honlapját folyamatosan bővítjük, ezzel is támogatva a kutatási anyagokhoz és publikációkhoz való szabad hozzáférést.

- (2.) Szakmai kapcsolatot alakítottunk ki nagyobb digitális adattárakkal (EPA, FSZEK, CEEOL és mások) az Intézeti on-line hozzáférhető anyagok átvétele céljából.
- (3.) Folytattuk az Intézet korábbi kutatási anyagai digitalizálását.
- (4.) 2022. november 17-én konferenciát szerveztünk a Magyar Tudomány Ünnepehez kapcsolódóan a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Csíkszeredai Karának Társadalomtudományi Tanszékével és az MTA Határon Túli Magyarok Titkárságával együttműködésben. A Konferencia a Magyar Tudományos Akadémia DOMUS Programjának negyedszázados jubileumi ünneplését is magába foglalta. A „Tudományos megismerés: kihívások és esélyek” címmel szervezett rendezvény plenáris programjában Kocsis Károly akadémikus, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság elnöke a Magyar Tudományos Akadémia határon túli szerepvállalásának alakulásáról tartott előadást. Az MTA negyedszázados Domus programjáról a Kuratórium elnöke, Kontra Miklós előadása nyújtott átfogó helyzetképet. Morvai Tünde, az MTA Határon Túli Magyarok Titkárságának vezetőjének előadása az ösztöndíjprogramok ismertetésére irányult. A Plenáris programot követően négy szekcióban **36 előadás hangzott el térségi kutatók előadásában**, ezek körében 14 előadás sikeres egyéni vagy csoportos DOMUS programok eredményeit ismertette. A Konferenciához kapcsolódóan – a térségi fiatal kutatók helyzetével foglalkozó térségi csoportos DOMUS program eredményei kapcsán – sor került egy műhelymunka programra is.
- (5.) Az Intézet könyvtára és szakmai kéziratára folyamatosan bővül és rendelkezésére áll azok számára, akik a térségben társadalomtudományi elemzéssel foglalkoznak.
- (6.) Rendezvények, amelyeken intézetünk munkatársai részt vettek:
- Intézeti kutatásaink alapján „Milyen vidék a Székelyföld?” témáról tartott on-line előadást Biró A. Zoltán 2022. október 27-én, a **Kolozsvári Akadémiai Bizottság Artes Liberales** sorozatában. Az előadás visszaneézhető a következő linken: <https://www.youtube.com/watch?v=5e5vJxRvcZ4>
 - Interjú készült Biró A. Zoltánnal a KAM munkájáról a **Kolozsvári TV** magyar adásában, a kutatókkal készített SUMMA sorozatban: <https://fb.watch/hpeuIKoyuz/>
 - „A MEGTÉVESZTÉSEK KORA. A tartalomelőállítók felelőssége és a felhasználók felkészültsége” témakörben került megszervezésre november 11-én a Magyar Kommunikációtudományi Társaság 2022. évi KONFERENCIÁJA a Budapesti Metropolitan Egyetemen. A konferencián Bodó Julianna, Intézetünk munkatársa „Az összeesküvés-elméletek és álhírek mitikus természetéről” címmel tartott előadást.

- 2022. november 28-án Biró A. Zoltán részt vett a Domus program 25. évfordulós ünnepségén - a Magyar Tudományos Akadémia Székházban.
- 2022. november 17-én került megszervezésre a Miskolci Egyetem Hantos Elemér Gazdálkodás és Regionális Tudományi Doktori Iskola Doktorandusz Fóruma, amelyen Sárosi-Blága Ágnes, Intézetünk muntatársa “Az okosfalvak, okosrégió formálódási lehetőségeinek vizsgálata a Csíki-medencében. Kutatás közben” címmel tartott előadást.

(7.) Kiadványkészítési és szerkesztői szerepvállalás: Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes és Székely Kinga Katalin 2019-től is szerkesztői a Pro Agricultura Hargitae Universitas Alapítvány Pro Scientia Ruralis című folyóiratának, amely nyomtatott és digitális formában egyaránt megjelenik. További szakmai feladatok: a szerkesztési hátrányok ledolgozása, a lap térségi, szakmai pozicionálása és adatbázisokba való bevitele. A folyóirat az alábbi linken érhető el. <http://psr.pahru.ro/index.php?lang=hu>

III. VIDÉKKUTATÁSOK

- (1.) Intézetünk ebben az évben is szakmai és szervezési támogatást biztosított egy Domus szülőföldi csoportos kutatási program számára, amelynek témája: **Turizmus és térségi identitás kapcsolata a Székelyföldön**. A Program a székelyföldi turisztikai kis- és közepes vállalkozások vezetőivel készített interjúsorozat és terepkutatások alapján vizsgálta azt a kérdést, hogy a térségi identitás természeti, kulturális alkotóelemei milyen szerepet töltenek be a vállalkozások működés révén termelődő vidék-kép konstruálásában. Kutatócsoport összetétele: kutatásvezető: Székely Kinga Katalin, munkatársak: Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes, Kovács Ottília-Enikő, Kovács Judit.
- (2.) A Nagyküküllő Közbirtokossági Szövetséggel kötött szakmai együttműködés keretében ebben az évben átfogó kérdőíves adatfelvételt készítettünk a székelyföldi közbirtokossági rendszer két meghatározó szereplő csoportja, az erdészek és a közbirtokossági vezetők körében. A kutatás eredményei alapján tanulmánykötetet állítottunk össze, amelynek kiadása folyamatban van.
- (3.) Az Intézet többévre szóló kutatási programot indított **„ÉLETUTAK – Székelyföldi Kortárs Gyűjtemény”** néven. A Program célja az, hogy terjedelmes és részletes adatfelvételeket (interjú, videórögzítés) készítsünk azokkal a személyekkel, akik szakmai munkájuk, hivatali pozíciójuk, személyes elhivatottságuk és hozzáállásuk révén az elmúlt félévszázad során a térségi társadalom működtetői, építői, alakítói voltak. A Program elindítását térségi szervezetek és magánszemélyek támogatása tette lehetővé, az anyagok szakmai feldolgozása mellett alapvető célkitűzés a program anyagát valamint a kapcsolódó dokumentációkat tartalmazó térségi archívum kialakítása.

- (4.)A Sepsiszentgyörgyi székhelyű Fejlesztési Intézettel együttműködésben terepkutatás és egyéb adatgyűjtés révén adatbázist és több tanulmányból álló kiadványt állítottunk össze a Székelyföld azon településeinek helyzetéről, periferizálódási folyamatairól amelyek nem rendelkeznek községközpont besorolással. A kiadvány megjelenése folyamatban van.
- (5.)Ebben az évben is folytattuk a vidékkutatás újabb szemléleti és módszertani eljárásainak térségi megismertetése és hasznosítása keretében a LEADER akciócsoportok térségfejlesztési szerepével kapcsolatos elemző munkát. Csíki-medencében működő akciócsoport példáján. A Program eredményeiről készülő szakmai kiadvány elkészítése folyamatban van.
- (6.)Az Intézet munkatársai a 2022-es évben is meghatározó szerepet vállaltak a Sapia EMTE Csíkszeredai Karán 2011 óta működő „A média hatása a gyermekekre és fiatalokra” című térségi programban. Elkészült a térségi elemi iskolás és általános iskolás gyerekek szüleinek megkérdezésére irányuló nagymintás survey kutatás és interjú adatfelvétel terve. A Kutatócsoport vezetője Biró A. Zoltán.
- (7.)Befejeztük a Pro Agricultura Hargitae Universitas Alapítvánnyal való együttműködés keretében a székelyföldi agrárinnovációs folyamat vizsgálatát és szakmai tematizációját célzó kutatási és publikációs programsorozat 9. modulját. Témája: a térségi élelmiszergazdaság, az adatalapú agrárium térségi szakmai megalapozásának feltételrendszere. Az interjúkra, esetelemzésekre alapozó kutatás eredményeiből kiadvány készült kiadvány adatai: **Adat – Digitalizáció – Innováció. Az adatalapú agrárgazdaság esélyei vidéki térségben.** Szerk. Biró A. Zoltán, Magyar Ferenc. Státus Kiadó, Csíkszereda, 2022. https://pahru.ro/images/kiadvanyok/Agrar_kotet_9.pdf
- (8.)Intézetünk szakmai és logisztikai támogatásával újabb kutatási program zajlik a SMART modell vidéki térségben való alkalmazhatósága témakörben. A kutatás Sárosi-Blága Ágnes PhD munkájához kapcsolódik, a Miskolci Egyetem Hantos Elemér Gazdálkodás és Regionális Tudományi Doktori Iskolájában.
- (9.)A Románia Magyar Pedagógusok Szövetségével együttműködésben önálló szakmai kiadványt állítottunk össze a rurális oktatás témakörben készült kutatások eredményeit feldolgozva. A kiadvány megjelenés előtt áll.
- (10.)Új intézeti programot indítottunk a térségi turizmus elemzése témakörben, amely a turisztikai ágazathoz kapcsolódó kis-és középvállalkozások működését a vidékkutatás szemléleti és módszertani szempontjai alapján közelíti meg (kreatív osztály, konstruktivizmus, local buzz).

IV. FIATAL KUTATÓK SZAKMAI TÁMOGATÁSA

- (1.)Térségi vidékkutatási klasztert működtetünk az Intézet szakmai-logisztikai támogatásával. A klaszter három cél érdekében szerveződött. Támogatni, ösztönözni kívánja a fiatal kutatók munkáját és a térségi kutatásokat. Kezdeményezi és

szakmailag támogatja az együttműködésen alapuló csoportos kutatásokat és publikációk készítését (idegen nyelvű megjelenítés is).

- (2.)Szerepet vállaltunk a Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Doktori Programjának keretében alakult székhelyi hallgatói csoport további bővítését célzó toborzó és szakmai előkészítő munkában. Részt veszünk a képzésben, a PhD hallgatók szakmai feladatainak konzultációjában, valamint rendszeres szervezési és szakmai támogatást nyújtunk a Program hallgatóinak annak érdekében, hogy publikációkészítés, kutatási programokban való részvétel és konferencia részvétel révén a kreditteljesítési kötelezettségeiket teljesíthessék. A csoport több hallgatója az Intézetben rendszeres szakmai munkát végzett.
- (3.)Intézetünk munkacsoportja végzi a csíkszeredai PAHRU által kiadott PRO SCIENTIA RURALIS című folyóirat szerkesztését, amely a vidékkutatás terén vállal hiánypótló szakmai szerepet, és amely kiemelt céljának tekinti a fiatal szerzők anyagainak publikálását. 2022-ben készült el a folyóirat két újabb lapszáma, amelyben az intézeti munkáink mellett egyetemi hallgatók és doktoranduszok publikációi jelentek meg: <http://psr.pahru.ro/index.php?lang=hu>
- (4.)Mentor programok, esettanulmány versenyek szervezése formájában 2022-ben is közreműködtünk azokban a térségi programokban, amelyek az egyetemi hallgatók szakmai tevékenységének ösztönzésére irányultak.
- (5.)Intézetünk 2022-ben is szerepet vállalt a térségben BA, MA szakokon tanuló hallgatók diplomamunkáinak megtervezésében, a kutatások koordinációjában, TDK dolgozatok készítésében.
- (6.)Kiadványaink tervezésébe és összeállításába, a kutatási és fejlesztéspolitikai tárgyú konferenciákba és műhelymunkákba ebben az évben is bevontuk a térségben dolgozó fiatal szakembereket. Az Intézet által, vagy társintézményekkel közösen gondozott kiadványokban ebben az évben térségi fiatal szerzőktől közel harminc publikáció jelent meg.

Csíkszereda, 2023. február

Biró A. Zoltán